

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์กับสัตว์มีความเกี่ยวข้องผูกพันกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เริ่มตั้งแต่การล่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร พัฒนาจนเป็นการเลี้ยงสัตว์ด้วยวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น การเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งาน การเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร การเลี้ยงไว้เป็นเพื่อนเล่น หรือแม้กระทั่งเลี้ยงเพื่อแก้เคล็ด อีกทั้งในบางสังคม มนุษย์เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อการบูชาเสมือนเป็นเทพ เป็นต้น ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่า “สัตว์” เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่มีหรือไม่มีเจ้าของก็ได้ แต่ด้วยเหตุที่สัตว์สามารถแสดงกิริยาอาการและเคลื่อนไหวร่างกายได้ตามสัญชาตญาณ จึงทำให้สัตว์ต่างจากการมีสภาพ เป็นเพียงทรัพย์สินและสามารถสร้างความเสียหายแก่มนุษย์ได้ การพิจารณาถึงความเป็นเจ้าของหรือผู้รับดูแลสัตว์จึงมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากจะเป็นสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาหาว่าสัตว์สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลอื่น

สัตว์เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เจ้าของสัตว์เลี้ยงมีสิทธิจึงมีสิทธิตามกฎหมายในการเลี้ยงสัตว์ได้อย่างอิสระโดยหาซื้อสัตว์ต่างๆ มาเลี้ยงได้ตามอำเภอใจ เมื่อเจ้าของได้นำสัตว์มาเลี้ยงแล้วก็ย่อมเกิดมีความรักความผูกพันในสัตว์เลี้ยงของตนเองดังกล่าว โดยเจ้าของมีสิทธิตามกฎหมายที่จะใช้สอย หรือ จำหน่ายจ่ายโอน ในทรัพย์สินของตนได้อย่างอิสระ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 อีกทั้งเจ้าของสัตว์ยังมีสิทธิในการสละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 โดยสละการครอบครองได้ แต่เนื่องจากสัตว์เป็นทรัพย์สินที่มีความแตกต่างจากทรัพย์สินชนิดอื่น โดย “สัตว์” เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสดงการเคลื่อนไหวร่างกายตามความรู้สึกและสัญชาตญาณ สัตว์จึงสามารถที่จะสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ด้วยตัวของทรัพย์สินเอง ไม่เหมือนกับทรัพย์สินชนิดอื่นที่จะต้องมียุทธศาสตร์เข้าไปควบคุมทำให้เกิดการเคลื่อนไหว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินกับประชาชนทุกคน แต่การใช้สิทธิต่างๆ จะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นหรือทำให้สังคมเดือดร้อน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว การที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงเจตนาสละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงของตน โดยการนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยไว้ตามที่ต่างๆ ในสวนสาธารณะ แม้จะมีเจตนาสละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากสัตว์เป็นทรัพย์สินที่สามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ด้วยตัวเอง แม้ว่าสัตว์ที่ถูกทอดทิ้งไปแล้ว จะเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ เมื่อมีความ

เสียหายเกิดขึ้นผู้ที่ได้รับความเสียหายก็ไม่สามารถที่จะไปเรียกร้องค่าเสียหายกับผู้ใดได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ได้กำหนดให้หากความเสียหายเกิดขึ้นจากสัตว์ ให้เจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายนั้น แต่เนื่องจากสัตว์ดังกล่าวเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของแล้ว โดยเจ้าของได้ผลภาระให้กับสังคมโดยการนำสัตว์เลี้ยงดังกล่าวไปปล่อยโดยเจตนาละกรรมสิทธิ์แล้ว จึงเสมือนเป็นช่องโหว่ของกฎหมายที่ทำให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงตัดสินใจนำสัตว์เลี้ยงของตนไปปล่อยตามที่สาธารณะได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ จึงสร้างปัญหาให้กับสังคมไทยเป็นอย่างมาก

วิวัฒนาการทางกฎหมายในส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ นั้นจากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า ตามกฎหมายดึกดำบรรพ์นั้น เมื่อสัตว์ทำความเสียหายแก่บุคคล การลงโทษนั้นจะไม่กระทำต่อเจ้าของ แต่มีเงื่อนไขว่าเจ้าของสัตว์จะต้องส่งมอบสัตว์ให้แก่ผู้เสียหายนำไปลงโทษตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่หลักกฎหมายปัจจุบัน เปลี่ยนแนวความคิดให้เจ้าของหรือผู้ดูแลควบคุมสัตว์เป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติและแนวคำพิพากษาของแต่ละประเทศพยายามลดความแข็งแกร่งของหลักความรับผิดชอบเดิมเป็นความรับผิดโดยไม่มีความผิด (Liability without fault) หรือความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability as imposed by law) หรือความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เป็นต้น ข้อเสนอพื้นฐานตามกฎหมายนี้มีประโยชน์ในการบรรเทาภาระการพิสูจน์ของฝ่ายโจทก์ลงได้มาก เนื่องจากเป็นกรณีละเมิดที่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของสัตว์ อีกทั้งหลักการดังกล่าวเป็นความรับผิดที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability base on Fault) แต่สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่บกพร่องในการเลี้ยงดูแลสัตว์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของตน ซึ่งบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ได้นำหลักการดังกล่าวเป็นแนวทาง อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวยังมีประเด็นที่น่าพิจารณา คือ ในบทบัญญัติดังกล่าว กล่าวเพียงแต่ให้เจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรักษาเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหายหากมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์นั้น แต่หากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของแล้ว บทบัญญัตินี้จะไม่รวมถึงกรณีนี้ไว้ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ ตามพระราชบัญญัติ ประกาศหรือข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งวางหลักความรับผิดไว้อย่างไม่รัดกุมเท่าที่ควร โดยระบุเพียงห้ามมิให้มีการปล่อยปะละเลยสัตว์โดยลำพังเท่านั้น โดยยังไม่ระบุถึงมาตรการลงโทษหรือมาตรการเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากสัตว์ไม่มีเจ้าของไว้อย่างชัดเจน ผู้เสียหายจึงไม่อาจไปเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ใดได้ ทำให้ต้องรับบาปเคราะห์ดังกล่าวไว้ด้วยตนเอง ซึ่งเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก

ผลกระทบจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของที่อยู่ในประเทศไทยนั้น มีผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรคพิษสุนัขบ้า โรคเลืงหนุและด้านสุขอนามัย อีกทั้งยังมีผลกระทบด้านเศรษฐกิจและภาพพจน์ของประเทศอีกด้วย ซึ่งหากมาพิจารณาถึงสาเหตุของการเพิ่มปริมาณของสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ หรือสัตว์เร่ร่อน นั้น ก็สามารถวิเคราะห์ได้จากการที่ประเทศไทยไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงสัตว์ โดยการเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงสามารถทำได้อย่างง่ายดาย เพียงแค่มีเงินซื้อสัตว์ก็สามารถเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงได้แล้ว เมื่อซื้อสัตว์มาเลี้ยงโดยพิจารณาจากความอยากได้เท่านั้น มิได้พิจารณาจากความเหมาะสม เมื่อสัตว์ดังกล่าวสร้างปัญหาให้กับเจ้าของ หรือ เจ้าของมีความจำเป็นที่ไม่สามารถเลี้ยงสัตว์เลี้ยงนั้นได้แล้ว ก็ทำให้เจ้าของตัดสินใจนำสัตว์ไปปล่อยในที่สาธารณะหรือวัด ทำให้สร้างปัญหาให้กับสังคมเป็นอย่างมาก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของตามกฎหมายไทย และกฎหมายอื่นๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้และการตีความบทบัญญัติของประเทศไทยและของต่างประเทศที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำมาพิจารณาเป็นแนวทางในการเสนอแนะการตีความหรือการปรับปรุงแก้ไขมาตรการต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของจากกฎหมายของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงที่ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
4. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของเพื่อสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องนั้น ยังไม่เพียงพอสำหรับการแก้ไข ควบคุมและจัดการปัญหาที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น โดยการผลักดันสัตว์เลี้ยงของตนเองให้กับสังคม โดยการสละความเป็นเจ้าของอีกทั้งยังมีปัญหาอีกหลายประเด็นที่สมควรได้รับการ ปรับปรุง แก้ไข

เพิ่มเติม เพื่อให้มีมาตรการในการควบคุมและจัดการกับเจ้าของสัตว์ที่ละความเป็นเจ้าของซึ่งทำให้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้นหมดไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงกฎหมายในเรื่องมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมจัดการสัตว์เลี้ยงเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงนั้นตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของที่อยู่ในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศและศึกษามาตรการทางกฎหมายในการลงโทษเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ปล่อยปะละเลยสัตว์เลี้ยงของตนเอง โดยจำกัดเฉพาะสุนัขและแมวเท่านั้น แต่ไม่รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือทางพาณิชย์แต่อย่างใด

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือตำรากฎหมายจากทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาล รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย และแนวความคิดของนักกฎหมายและมีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสัตว์ไม่มีเจ้าของโดยได้นำผลที่ได้มารวบรวมและวิเคราะห์หาแนวทางในการใช้ตีความประมวลกฎหมายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยจะกล่าวถึงกฎหมายต่างประเทศเปรียบเทียบและการหามาตรการควบคุมจัดการกับเจ้าของสัตว์เลี้ยงในการควบคุมดูแลสัตว์เลี้ยงของตนที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมจัดการเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมจัดการเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและการวิเคราะห์สาเหตุของการที่มีสัตว์ไม่มีเจ้าของจำนวนมาก
4. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางในการควบคุมจัดการเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ